

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY-ND 4.0 International) license • <https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0>

EDYTA WOLTER

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Polska

ORCID 0000-0001-9895-6462

Zgłoszono: 12.03.2024; zaakceptowano do druku: 20.03.2024

Z badań naukowych pedagogiki pracy: Recenzja monografii autorskiej Barbary Baraniak pt. *Podstawy teoretyczno-metodologiczne pedagogiki pracy jako dyscypliny naukowej*, Difin Sp. z o.o., Warszawa 2021, s. 353.

Barbarę Baraniak (1954-2022), autorkę licznych dzieł naukowych (monografii autorskich i współautorskich, podręczników, słowników, artykułów naukowych)¹ uznano za twórczynię doboru treści kształcenia zawodowego, teorii programów kształcenia zawodowego, a także poradnictwa zawodowego ukierunkowanego na ochronę środowiska przyrody. Prof. Stanisław Palka w swojej recenzji analizowanego dzieła zaakcentował, że prof. Baraniak dzięki realizowanym badaniom naukowym włącza się w rozwój pedagogiki pracy, która jako subdyscyplina naukowa kształtowała się w latach 70. XX wieku, szczególnie dzięki pracom badawczym prof. Tadeusza W. Nowackiego, a także prof. Zygmunta Wiatrowskiego i prof. Stefana M. Kwiatkowskiego.

Monografia składa się ze wstępu, syntetycznie ujętego tekstu o podstawach teoretycznych i metodologicznych pedagogiki pracy, czterech rozdziałów oraz podsumowania i bibliografii. Zawiera ponadto streszczenia w języku polskim i w języku angielskim. We wstępie Autorka pisze, że podjęła wyzwanie przedstawienia podstaw teoretycznych i metodologicznych pedagogiki pracy, jako dopełnienie metodologii prof. Tadeusza W. Nowackiego, zwłaszcza w obszarze badań jakościowych oraz wyzwań ekologicznych przełomu XX/XXI wieku. Uzasadniając swoje tezy nawiązała do wielu dzieł naukowych, m.in. do prac metodologicznych

---

¹ Egzemplifikację stanowią następujące monografie autorskie prof. Barbary Baraniak: *Treści kształcenia zawodowego: kryteria i metody doboru* (Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 1995), *Edukacja w przygotowaniu człowieka do pracy zawodowej* (Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2008), *Metody badania pracy* (Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009), *Człowiek w pedagogice pracy* (Difin, Warszawa 2017), *Współczesna pedagogika pracy z perspektywy edukacji, pracy i badań* (Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2010), *Pedagogika i jej struktury w dyskursie o nauce, naukowości i naukoznawstwie* (Difin, Warszawa 2021).

Tadeusza Pilcha i Teresy Bauman pt. *Zasady badań pedagogicznych* (2002) oraz Stanisława Palki pt. *Wiązanie podejść metodologicznych w pedagogice teoretyczno-praktycznej* (2018). Założyła, że nowy model pedagogiki pracy jest poszerzony o dorobek pedagogiki ekologicznej oraz wiedzy dotyczącej zrównoważonego rozwoju społeczno-przyrodniczego, zarządzania zasobami ludzkimi.

W rozdziale pierwszym prof. Barbara Baraniak zaakcentowała, że na podstawie Uchwały Rady Ministrów nr 162 z dnia 15 czerwca 1972 roku w sprawie Instytutu Kształcenia Zawodowego, pedagogika pracy została uznana za subdyscyplinę pedagogiki. Do podstawowych kategorii/pojęć pedagogiki pracy należą: człowiek, wychowanie, kształcenie zawodowe, doksztalcanie zawodowe, praca, zawód, kwalifikacje, kompetencje zawodowe, doskonalenie zawodowe. Kluczowym pojęciem w teorii pedagogiki pracy jest praca człowieka. Prof. Baraniak podkreślając istotę prymatu osoby ludzkiej nad pracą nawiązała do humanistycznej tezy: „praca jest dla człowieka, a nie człowiek dla pracy”. Napisała o znaczeniu procesu doskonalenia zawodowego, zwłaszcza w związku z bardzo szybkim rozwojem nauki i nowych (wysokich) technologii w kulturze ponowoczesnej II połowy XX i na początku XXI wieku. Wskazała na znaczenie aktów normatywnych w zakresie klasyfikacji zawodów i specjalności (KZiS). Autorka przedstawiła strukturę grup wielkich klasyfikacji zawodów i specjalności oraz poziomy kwalifikacji na potrzeby rynku pracy (s. 48). Stwierdziła, że aktualna klasyfikacja zawodów i specjalności (KZiS), podobnie jak Polska Klasyfikacja Działalności (PKD) ma wymiar międzynarodowy, jest dostosowana do zmodyfikowanego Międzynarodowego Standardu Klasyfikacyjnego ISCO-88 (COM), który wyznacza poziom kwalifikacji zawodowych (dla grup wielkich) i stanowi kryterium specjalizacji umiejętności i podobieństw zadań (dla pozostałych grup, tj. dużych, średnich, elementarnych). Dokument określa wymagania wyznaczone Międzynarodowym Standardem Klasyfikacyjnym (Międzynarodowa Typowa Klasyfikacja Zawodów ISCO-88 / International Standard Classification of Occupations, 1987), który w zmodyfikowanej wersji określony jest ISCO-88 COM, a także poziomy kształcenia wymienione w kolejnej – Międzynarodowej Standardowej Klasyfikacji Edukacji (ISCED 2011), która nawiązuje do standardów kwalifikacji zawodowych i jego odniesień do Europejskich Ram Kwalifikacji Zawodowych (ERKZ), opisanych ośmioma poziomami kwalifikacji². Zostały one ustanowione zaleceniem Parlamentu Europejskiego, Rady Unii Europejskiej z dnia 23 kwietnia 2008 roku w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie, jako sposobu promowania tej idei oraz zwiększania możliwości zatrudnienia, mobilności i integracji społecznej pracowników oraz

---

2 Por. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 24 października 2007 r. COM/2006/0479-C-0294/2006-2006/04/163/ COD w sprawie ustanowienia Europejskich Ram Kwalifikacji (ERK) uczenia się przez całe życie, *passim*.

osób uczących się. Są one adaptowane przed kraje Unii Europejskiej, które tworzą dla własnych potrzeb krajowe ramy kwalifikacji zawodowych (KRR).

Opierając się na tych dokumentach Autorka podjęła zagadnienie kwalifikacji oraz pracy zawodowej. W tej części monografii zaprezentowała kryteria przedmiotowe i kryteria podmiotowe pracy, kryteria podziału pracy, opisała kwalifikacje pracownicze, kompetencje pracownicze, przedstawiła ocenę kompetencji w ujęciu ilościowym i jakościowym. Uwagę badawczą poświęciła także strukturze kompetencji w zakresie komunikowania się społecznego. Napisała o edukacji zawodowej, a na podstawie literatury zagranicznej określiła cele edukacyjne w procesie przechodzenia od cywilizacji industrialnej do informacyjnej.

Rozdział drugi monografii poświęciła tematyce metodologii badań stosowanych w obszarze pedagogiki pracy, odniosła się do literatury naukowej w tym zakresie. Przedstawiła przedmiot badań pedagogiki pracy, zarówno w ujęciu tradycyjnym w koncepcji prof. Tadeusza W. Nowackiego, jak i w nurcie personalistycznym prof. Stanisława Kaczora. Następnie opisała przedmiot badań pedagogiki pracy w nurcie aksjologicznym swojego autorstwa. Zaprezentowała także metody badań naukowych oraz wybrane procedury badawcze stosowane w pedagogice pracy.

W rozdziale trzecim Pani Profesor podjęła tematykę koncepcji teoretycznych pedagogiki pracy. Stwierdziła, że wiedza teoretyczna powinna być tworzona przez fakty (wyjaśniające daną dziedzinę, zjawisko rzeczywistości społecznej), prawa (twierdzenia ogólne), definicje, hipotezy (rzeczowo i logicznie powiązane). Zaprezentowała projekcje wybranych ujęć teoretycznych pedagogiki pracy: T.W. Nowackiego, Z. Wiatrowskiego, S.M. Kwiatkowskiego i U. Jeruszki. Jest autorką holistycznego ujęcia teoretycznego przedmiotowej tematyki. W ujęciu tabelarycznym zaprezentowała strukturę Europejskich Ram Zawodowych w zakresie wiedzy, umiejętności, kompetencji społecznych. Następnie uwagę badawczą poświęciła teoriom poradnictwa zawodowego w poradzie szkolnego i pozaszkolnego doradcy zawodowego. W tym kontekście nawiązała do tematyki kariery zawodowej oraz porady zawodowej zorientowanej na jej wymiar edukacyjny.

W ostatnim rozdziale (czwartym) zarysowała linię rozwojową dorobku naukowego pedagogiki pracy. Przedstawiła jej miejsce w strukturze nauk o wychowaniu. Wymieniła piętnaście uczelni akademickich, które kształcą pedagogów pracy. Co ważne, napisała o znaczeniu dorobku pedagogiki ekologicznej w procesie rozwoju nauk o pracy i zrównoważonym zarządzaniu zasobami ludzkimi. Podjęła tematykę najnowszych wyzwań w obszarze ochrony środowiska przyrody i zarządzania zasobami ludzkimi. Wymieniła kierunki kształcenia o tematyce pedagogiki pracy, zarządzania zasobami ludzkimi i ochrony środowiska przyrodniczego wpisanych w Międzynarodową Klasyfikację Kierunków Kształcenia (ISCED-2013). Na koniec zaprezentowała wykaz wybranych szkół wyższych i kierunków kształcenia według Międzynarodowej Klasyfikacji Kierunków Kształcenia (na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Gdańsku z 2019 roku).

Monografia autorska Barbary Baraniak powstała na bogatej podstawie źródłowej, na bazie licznych polskich i zagranicznych źródeł, aktów normatywnych/prawnych oraz opracowań naukowych. Jest dziełem wartościowym i interesującym poznawczo, zwłaszcza w procesie dyskusji naukowych na temat najnowszych koncepcji pedagogiki pracy, nie tylko w gronie naukowym pedagogów pracy, ale także osób, które kształcą się w zakresie szeroko pojętych nauk o wychowaniu.